

EL PRIMER POSTGRAU DE GESTIÓ I TRACTAMENT DIGITAL DE DOCUMENTS HISTÒRICS

Joan Soler i Jiménez

Director de l'Arxiu Històric de Terrassa

Recepció i acceptació: setembre de 2013

Aquest mes de desembre ha finalitzat el I Postgrau de Gestió i Tractament Digital de documents històrics. Aquesta iniciativa ha sorgit de l'Arxiu Històric de Terrassa i ha estat incorporada al pla de formació de l'Escola d'Arxivística i Gestió de Documents de l'UAB (ESAGED), amb l'acord de l'Ajuntament de Terrassa, el Consell Comarcal del Vallès Occidental, la Subdirecció General d'Arxius i Museus i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Es tracta d'una proposta docent molt innovadora a tot l'Estat que emulsiona les ciències tradicionals d'interpretació documental, com ara la Diplomàtica, la Paleografia i l'Arxivística, amb les noves tendències procedents de l'explotació de dades informàtiques i el tractament de la imatge digital. Terrassa, per tant, es posiciona com la primera ciutat catalana i espanyola a oferir aquest tipus d'ensenyament.

És una realitat acceptada que el patrimoni documental ha de revisar les seves estratègies de tractament arxivístic i difusió per adaptar-les als nous temps. Utilitzar les oportunitats que ens presenten les noves tecnologies és vital per reforçar un sector que corre un risc real de quedar ancorat en estructures tradicionals. Noves

Sessió del postgrau a càrrec del professor Georg Vogeler, sobre la utilització del llenguatge XML en la descripció de fons històrics.

idees, noves maneres de fer i una nova orientació a l'explotació del patrimoni cultural és el que aquest programa vol assolir.

El programa respon a les necessitats de diferents sectors professionals i de certs col·lectius en la gestió dels seus fons històrics, principalment: arxivers, gestors de documents, gestors culturals, documentalistes, bibliotecaris, museòlegs, restauradors, conservadors de béns culturals, investigadors de les ciències socials i humanístiques o genealogistes. Malgrat que es disposi de la consideració de patrimoni documental i es gaudeixi d'immunitat legislativa, és a dir, malgrat que tothom accepta que es tracta d'un patrimoni de preservació permanent, existeix la sensació que els professionals que podran seguir afrontant la gestió i el tractament en un futur potser no disposaran ni de l'experiència ni del coneixement especialitzat necessaris per a fer-hi front.

Tot i el reconeixement que tenen els documents històrics per part de la societat i per part dels diferents sectors professionals vinculats, fins ara no es disposava d'una proposta docent especialitzada que proporcionés una formació que combina de manera harmònica el coneixement tradicional, que de manera necessària acompanya aquests actius, i les possibilitats d'explotació que permeten les tecnologies digitals.

Les capacitacions que obtenen els alumnes amb aquest postgrau es pot resumir en els següents set punts.

1.- Gestionar centres especialitzats en documents històrics i arxius històrics. No cal dir que tractem d'uns equipaments que necessiten de personal especialitzat i altament qualificat. No tothom pot fer tasques per a les quals són necessaris anys d'estudis i preparació. Davant d'una tendència, més que evident, de pèrdua d'influència de les ciències humanes i socials en els currículums educatius i universitaris, cal potenciar un coneixement que, si no de ben segur, és possible que s'acabi perdent. Mirant d'evitar aquesta disrupció i creient fermament que parlem de centres amb un patrimoni molt valuós per a ser tractat i per a ser difós, els estudiants sortiran amb un coneixement molt important.

2.- Impulsar estratègies de dinamització del patrimoni documental. Disposar d'un bon coneixement tècnic sobre la documentació només serà realment útil si en preparam bones estratègies de difusió. Cal conèixer bé, quan es pensa que l'objectiu és la difusió, i no pas fer meres descripcions i prou. En aquest sentit la metodologia que reben els estudiants passa per totes les fases, des de la recepció dels documents, la seva classificació, ordenació i descripció, i el plantejament d'estratègia de difusió. Abans la metodologia finalitzava abans del darrer punt. Ara és l'objectiu final. No pas conservar per conservar, sinó conservar per fer conèixer.

3.- Comprendre la natura jurídica de les fonts medievals, modernes i contemporànies. Aquesta capacitació és fonamental. Conèixer la natura jurídica

permetrà avaluar l'autenticitat i la fiabilitat dels documents, per, a continuació, mostrar-los com a testimonis històrics de confiança i com a informació de qualitat per a ser explotada. I és que cal, i és una mancança important de molts professionals, un coneixement precís de com estan estructurats i quines funcions acomplien els documents. Només aprenent això, s'obre un amplíssim marge d'interpretació i explotació d'aquests actius.

4.- Comprendre els estils escriptors medievals i moderns. No és una capacitació òbvia. Reconèixer els grafismes del passat requereix d'una preparació molt sòlida i de molta experiència. Només d'aquesta manera es pot comprendre amb profunditat el sentit de les paraules escrites.

5.- Potenciar descripcions exhaustives dels documents històrics. Havent entès la natura jurídica per mitjà d'una bona lectura del document, es disposarà de la capacitat per a fer les descripcions més acurades possibles a fi i efecte de comprendre de forma completa els documents històrics.

6.- Oferir descripcions exhaustives dels documents històrics pels diferents canals de comunicació existents. I és que, havent fet una bona descripció, cal pensar immediatament com comunicar-la i quins canals tradicionals o telemàtics es poden utilitzar per a fer públic al més ràpidament possible aquest nou coneixement desvetllat.

7.- Planificar el tractament digital del patrimoni documental històric. Sovint no n'hi ha prou amb confiar en la perícia o el bon fer del professional; molts investigadors i ciutadans demanen de consultar personalment la documentació. Per a poder-ho fer cal disposar de capacitació per a planificar un tractament digital complet. Això passa en primer lloc per identificar la documentació històrica més adequada per al tractament digital, i en segona instància per preveure necessitats de digitalització preventiva. La mateixa estratègia haurà d'incloure una digitalització que permeti la difusió de les imatges en entorns telemàtics.

El primer curs s'ha desenvolupat en dues parts, una del mes de novembre de 2012 al febrer de 2013, i una segona del mes d'octubre al desembre de 2013. A hores d'ara, els estudiants estan acabant els seus treballs de final de postgrau, que hauran de presentar abans del mes d'abril de 2014. Hi ha participat un grup de divuit estudiants, amb la docència de dotze professors procedents de Catalunya, Espanya i Alemanya.

No cal dir que l'experiència ha estat molt positiva perquè la major part del professorat ha utilitzat documentació inèdita i original preservada a l'Arxiu Històric. Això ha permès incrementar-ne el valor, en base a la seva bona comprensió. Un cop ben entès, és molt fàcil comunicar-ne el contingut d'una manera clara i diàfana. L'objectiu principal d'aquesta proposta formativa és el de disposar de persones amb una alta capacitat per a comunicar allò que significa

Celebrant el bon èxit del postgrau amb Ramon Alberch, director de l'ESAGED, i tots els alumnes participants.

el patrimoni documental. Aquesta millora comunicativa és importantíssima, si volem popularitzar i fer més entenedor un patrimoni molt sovint desconegut i incompès.

Vist l'èxit de l'experiència del primer postgrau, l'ESAGED i la resta d'institucions col·laboradores estan preparant ja una segona edició que s'iniciaria durant el darrer trimestre del 2014.